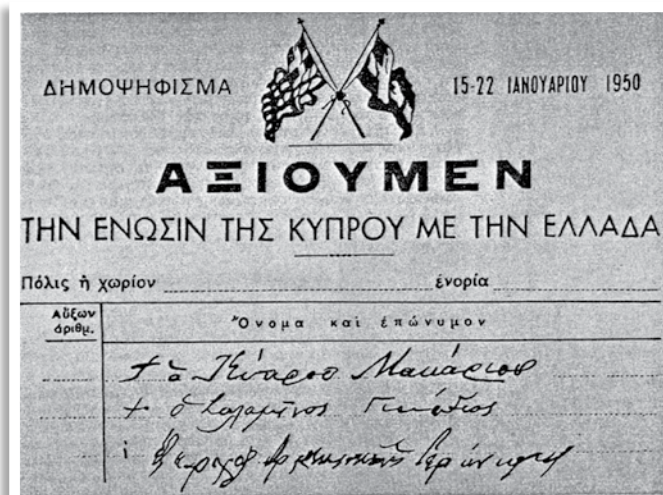

Ο Απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-59

- Του Ρένου Θ. Κυριακίδη
Φυσιολόγος-Τομεάρχης ΕΟΚΑ 1955-59

Ο ιστορικός σταθμός του δημοψηφίσματος της 15ης του Γενάρη του 1950, οπότε ο κυπριακός λαός στη μέγιστη πλειοψηφία δεσμεύτηκε με την υπογραφή του ν' αγωνιστή για την πραγμάτωση της Ενώσεως της Κύπρου μας με τη Μητέρα Ελλάδα, έγινε αφορμή νέων και πιο θετικών προσπαθειών από μέρους της Κύπρου και της Ελλάδας για την προώθηση του ζητήματος.

Η Κυπριακή Πρεσβεία πορεύθηκε σ' όλο τον αρμόδιο για το Κυπριακό Δυτικό κόσμο, έφθασε στον ΟΗΕ, και έκανε το κυπριακό θέμα παγκόσμιο. Με τις έντονες και αγωνιστικές της

προσπάθειες άνοιξε τις πύλες του αγώνα για την Κύπρο, που θα τελείωνε μόνο με την εφαρμογή της Αρχής της Αυτοδιαθέσεως. Στην Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 1953 ο στρατάρχης Παπάγος θέτει προς συζήτηση το κυπριακό θέμα στον υπουργό των εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας Άντονι Ήντεν. Η προσπάθεια όμως του Α. Παπάγου απορρίπτεται σκαιότατα. Στη συνέχεια, 28 Ιουλίου 1954, ο υφυπουργός των αποικιών Χόπκινσον δήλωσε στη Βουλή των Κοινοτήτων ότι «ουδέποτε η Κύπρος θα μπορούσε να τύχει της αρχής της αυτοδιαθέσεως». Κατόπιν τούτου η Κύπρος αποφασίζει να προχωρήσει σε πιο έντονες προσπάθειες, στον επαναστατικό αγώνα.

Ο συνταγματάρχης του Ελληνικού στρατού Γεώργιος Γρίβας, κυπριακής καταγωγής, επισκέπτεται την Κύπρο το 1951, και προβαίνει σε αναγνώριση του εδάφους για επαναστατικό αγώνα. Επανερχεται το 1953, συνεχίζει την αναγνώριση και βεβαιώνεται ότι μπορεί να διεξαχθεί επανα-

1955: Ο Γιάννης Ιωαννίδης με τη γυναίκα του Σοφία. Η χαρά, για το ότι εκτέλεσαν το καθήκον τους για το ξεσκάβωμα της Κύπρου, είναι ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους.

στατικός αγώνας και ότι μπορεί να οργανωθεί και αντάρτικος αγώνας και δημιουργεί τους πρώτους πυρήνες με πρώτο τον ηγέτη της ΟΧΕΝ Παπασταύρο Παπαγαθαγγέλου και άλλους. Στις 7 Μαρτίου 1953 η ιστορία της Κύπρου εισέρχεται στο πεδίο του επαναστατικού αγώνα. Στο σπίτι του Γεράσιμου Κονιδάρη στην οδό Ασκληπιού 36Β στην Αθήνα δώδεκα άνδρες, μεταξύ των οποίων ήσαν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ' και ο συνταγματάρχης Γεώργιος Γρίβας, δίνουν τον όρκο ότι θα συνεχίσουν τον αγώνα για την Ένωση μετά της Ελλάδος.

Στις 22 Αυγούστου 1954 ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ' καλεί τον κυπριακό λαό στη Φανερωμένη της Λευκωσίας και τον ορκίζει να συνεχίσει τον αγώνα για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Παράλληλα με την ΟΧΕΝ, που τη διευθύνει ο μπουρλοτιέρης των ψυχών πατέρας Σταύρος Παπαγαθαγγέλου, ο Αρχιεπίσκοπος ιδρύει και την ΠΕΟΝ, που ήταν το δεύτερο φυτώριο αγωνιστών. Παράλληλα Κύπριοι φοιτητές της Αθήνας μόνοι τους, σε επαφή μόνο με τον Παπασταύρο, χωρίς να γνωρίζουν τίποτε για άλλες κινήσεις, οργανώνονται με υπεύθυνο τον Κύπριο την καταγωγή Ιωάννη Ιωαννίδη Χατζηπαύλο, που ιδρύει την ΚΑΡΗ (Κύπριοι Αγωνιστές Ριψοκινδύνου Ηγεσίας).

Εκπαιδεύονται σε όλα τα όπλα και ειδικότερα στον αντάρτικο αγώνα, στα βουνά της Κρήτης από τους Μπαντουβάδες και ετοιμάζονται να αρχίσουν τον επαναστατικό αγώνα στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1955. Τον Αγώνα όμως τον ξεκίνησε ο Διγενής και ο Μακάριος τον Απρίλη του 1955, οπότε οι φοιτητές εντάχθηκαν αμέσως στην ΕΟΚΑ, ανάλαβαν ηγετικές θέσεις και προσέφεραν πολύτιμες εθνικές υπηρεσίες. Παράλληλα με τις δύο ανωτέρω κινήσεις έχουμε και την εθνική δράση του Κυριάκου Μάτση στη Μακεδονία. Η ενθουσιώδης εθνική δράση του συνεπήρε τους Μακεδόνες και τους

προετοίμαζε, για να υποδεχθούν τον επαναστατικό Αγώνα. Ασφαλώς υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις, που δεν τις γνωρίζουμε. Όλα όμως τούτα μαρτυρούν ότι ήλθε το πλήρωμα του χρόνου, για να αποδείξει έμπρακτα ο κυπριακός ελληνισμός ότι είναι «καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή». Πιστεύει ο λαός μας ακράδαντα ότι χωρίς ελευθερία καμιά αξία δεν υπάρχει, ούτε αξιοπρέπεια, ούτε γράμματα, ούτε οικογένεια, ούτε θρησκεία. Γι' αυτό με τη βοήθεια του Θεού και πίστη στον τίμιο αγώνα, τον ξεκίνησε την 1η Απριλίου 1955.

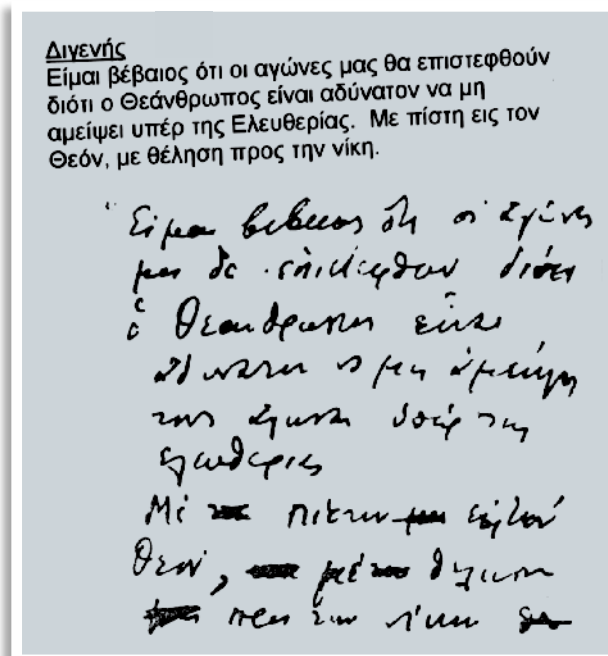
«Από τα βάθη των αιώνων», έγραφε ο Διγενής, «μας ατενίζουν όλοι εκείνοι που λάμπρυναν την ελληνική ιστορία. Ας απαντήσουμε με έργα ότι θα γίνουμε πολλώ κάρρονες τούτων». Ο σκλαβωμένος λαός μας δέχτηκε την πρόσκληση, σαν εντολή Θεού, σαν κάλεσμα του Λεωνίδα και του Κολοκοτρώνη. Όλος ο λαός, εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων, έκλεισε στα συρτάρια τις ανθρώπινες επιθυμίες, έβαλε φωτιά στα όνειρά του, μπήκε στον αγώνα, τα 'βαλε με τη μεγαλύτερη αυτοκρατορία του κόσμου, και τη γονάτισε. Τέσσερα χρόνια τιτάνιου αγώνα, γεμάτα δόξες και υπεράνθρωπα κατορθώματα, γεμάτα πόνο, δάκρυ και θάνατο. Τέσσερα χρόνια γεμάτα νίκες. Νίκες, ακόμα και αν χάνονταν οι αγωνιστές στις ενέδρες, στις αγχόνες και στα βασανιστήρια. Νίκη λαμπρά μας χάρισαν με τα ολοκαυτώματά τους και ο Γρηγόρης στον Μαχαιρά και ο Μάτσης στο Δίκωμο. Και άλλα λαμπρά στεφάνια χάρισαν στην πατρίδα οι Δράκοι, οι Τσιάρτηδες, οι Ευαγόρες, οι Δημητρίου και όλη η στρατιά των ένδοξων ηρώων μας. Τέσσερα χρόνια οι αγωνιστές, ευλογημένοι από τον Θεό και συντροφευμένοι με την ένδοξη και ηρωική ιστορία του γένους μας, έγιναν ημίθεοι, και με τη δράση τους απέδειξαν ότι είναι γνήσιοι απόγονοι των ενδόξων προγόνων τους.

«Τούτη η πατρίδα δεν λευτερώθηκε με παραμύθια», όπως έγραψε ο Μακρυγιάννης, «αλλά με δοκιμασίες αφάνταστες, πόνους, θυσίες και πολλές προσφορές στο βωμό της πατρίδας». Γυναίκες χήρεψαν, οικογένειες ορφάνεψαν, παιδιά έμειναν έρημα στη ζωή, σπίτια ανατινάχτηκαν, χωριά γκρεμίστηκαν, και λεβέντικα κορμιά έλιωσαν μέσα στα βασανιστήρια. Το νησί του Ευαγόρα και του Ονήσιλου υπέστη τα πάνδεινα. Πέτυχε όμως να φέρει την ανεξαρτησία στο νησί μας, να δώσει το ζωντανό παρόν του στην παγκόσμια σκηνή και να κάνει τον κόσμο να τον θαυμάζει και να τον έχει ως υπόδειγμα αγωνιστικής συμπεριφοράς. Για να πετύχει ο λαός μας τούτο το υπεράνθρωπο έργο,

χάρισε στον βωμό της πατρίδας 108 ήρωες, από τους οποίους οι εννιά είναι οι απαγχονισθέντες και οι δεκατέσσερις πέθαναν στα βασανιστήρια. Όμως οι Άγγλοι ομολογούν ότι 330 περίπου στρατιώτες τους εκτελέστηκαν από την ΕΟΚΑ κατά τον τετράχρονο αγώνα.

Η χριστιανική πίστη-θεμέλιο του Αγώνα

Ο Αρχηγός Διγενής δίδει πρώτος το παράδειγμα πίστης. Δηλώνει ότι ο Χριστιανισμός και ο Ελληνισμός ήσαν οι δύο πόλοι της ζωής του. Και ότι

θρησκεία και πατρίδα είναι ο δίδυμος βωμός, πάνω στον οποίο θυσιάστηκαν οι ήρωές μας.

«Η πίστη στον Θεό δεν με εγκατέλειψε ποτέ καθ' όλο το διάστημα του τετραετούς αγώνα. Η θεία πρόνοια με καθοδηγούσε εις τις αποφάσεις μου, τις πράξεις μου, και μου έδιδε ψυχική και σωματική αντοχή. Την επιτυχία του έργου μου την αποδίδω εξολοκλήρου στο Θεϊόν». Επίσης τα πολλά χειρόγραφα των αγωνιστών μαρτυρούν ότι τα πάντα έγιναν με την πίστη στη βοήθεια του Πατοδύναμου Θεού.

Είναι γνωστό ότι φυτώρια του Αγώνα ήταν η ΟΧΕΝ και η ΠΕΟΝ. Πολλοί ήρωες του Κυπριακού Πανθέου ήσαν ζωντανά μέλη της ΟΧΕΝ: Μάρκος Δράκος, Στυλιανός Λένας, Στέλιος Μαυρομάτης, Ανδρέας Ζάκος, Μιχαήλ Γεωργάλλας, Νίκος Γεωργίου, Παναγιώτης Γεωργιάδης, Πέτρος Ηλιάδης, Ιάκωβος Πατάτσος, Γιαννάκης Στεφανίδης, Μι-

Ὁ Θεὸς δὲ μὲν βουδίσθη ἀπὸ
 σύντομα γὰρ συναθροίσαι ἐξουδένους
 πάντων ἐν ἑαυτοῖς ἑσθλῶν μὲν
 ὁρῶν, τῆς Πατρίδα· ὅτι ἐναρμόνισται
 ὁρῶντα αἰθρῶν καὶ μετὰ ἑαυτὰ ἄλλα.

Γρηγόρης Αυξεντίου «Ζήδρος»
 Σε επιστολή του προς την σύζυγον του ο
 Αυξεντίου εκφράζει, για μια ακόμη φορά το
 ωραϊόν εθνικόν του «πιστεύω».

Περὶ μὲν γὰρ εὐδοκίαν τῆς ἡμέρας τοῦ γερουσιῶν. Αἰσθάνομαι
 τῆς μυχθῆς μὲν γὰρ σιωπῆς ἀπὸ χαρῆς. Περὶ μὲν γὰρ ἄλλων
 ἐπιπέδων καὶ δὲ ἀποτάξιν ἐξουδένου τῆς ἀρχῆς ἀρχῆς. Ἐν
 ὁρασίῳ πατρῶν. Ὅσον τὸ μικρὸν καὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς
 ἀπὸ δὲ ἰδέσθαι πρὸς τοῦτο ὅτι ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τὰ ριχτῆ ὁ εἶς
 ἀρχῆς τῶν, ἔτσι καὶ ἡ γυχή μου.

Γεώργιος Πατάσος.

Ὁ Θεὸς δὲ μὲν βουδίσθη ἀπὸ
 σύντομα γὰρ συναθροίσαι ἐξουδένους
 πάντων ἐν ἑαυτοῖς ἑσθλῶν μὲν
 ὁρῶν, τῆς Πατρίδα· ὅτι ἐναρμόνισται
 ὁρῶντα αἰθρῶν καὶ μετὰ ἑαυτὰ ἄλλα.

Δύο χα-
 ρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἐπιστολὰς τὰς
 ὁποίας ἀπέστειλε πρὸ τῆς ἐκτελέσεώς του.

Στέλιος Μαυροπότμος

γὰρ μὲν συγχωρήσῃ ὅλα εἰς ὅσα
 ἔπαιζα πρὸς αὐτὸν ὅπως καὶ εἶς
 συγχωρῶ ὅλους ὅσους μὲ ἀδίκωσα.
 Χαίρειτε, λοιπὸν καὶ εἶθε
 ὁ Πανάγαθος Θεὸς νὰ χαρίσῃ
 εἰς ὅλους τὰς κἀδὲ τῶν ἡμεῶν
 Σᾶς φιλῶ καὶ τὰ λιν θερμᾶ,
 Μιχαήλ

Μια ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἐπιστολές που ἀπέστειλε
 πρὶν ἀπὸ ἀπαγχονισμό του ο Μιχαήλ Καραολῆς.

χαλάκης Παρίδης και πολλοί ἄλλοι. Κορίτσια τῆς ΟΧΕΝ βρισκόντουσαν πάντα στὴν πρώτη γραμμὴ σ' ὅλες τὶς ἐπαναστατικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ΕΟΚΑ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου διαχειρίζεται ἀποκλειστικὰ τὸ ἐθνικὸ θέμα τῆς ἀπελευθέρωσης ἀπὸ τὸν Βρετανικὸ ζυγὸ. Οἱ ἱερεῖς τῶν χωριῶν καὶ τὰ μοναστήρια ἦσαν τὰ θεμέλια τοῦ Αγώνα. Στὴν Ἱερά Μονὴ Κύκκου λημέριαζε ὁ Μάρκος Δράκος. Στὴ Μονὴ Μαχαιρὰ ὁ Γρηγόρης Αυξεντίου. Στὴ Μονὴ Τροοδίτισσας ὁ Ρωμανός. Τὸ ἴδιο καὶ σὲ ἄλλες μονές. Τὸ Μετόχιο Κύκκου στὴ Λευκωσία μαζί με τὴν Ἱερατικὴ Σχολὴ ὑπῆρξαν κέντρα τῶν δραστηριοτήτων τῆς ΕΟΚΑ. Πολυγράφοι τοῦ Μετοχίου ἐκτύπωναν προκηρύξεις τῆς ΕΟΚΑ. Ἦταν κέντρο ἀλληλογραφίας καὶ ἐπικοινωνίας καὶ παρείχε κάθε εἶδος βοήθεια στους ἀγωνιστὲς τῆς ΕΟΚΑ. Ἡ Ἱερατικὴ Σχολὴ ἦταν ἡ ἀποθήκη πολεμικοῦ υλικοῦ τῆς ΕΟΚΑ. Χριστὸς καὶ πατρίδα ἐνέπνεαν καὶ δυνάμωναν τὸν λαὸ μας κατὰ τὸν Αγώνα.

Ἦταν ἕνας ἐνωμένος λαός. Ἡ τετράχρονη διάρκεια τοῦ Αγώνα οφείλεται καὶ στὴν ἐνότητα τοῦ λαοῦ. Ο

Μετόχιον Κύκκου.

Φεβρουάριος του 1955.

λαός παραδειγματιζόταν από την ενότητα των Αρχηγών του. Από το 1951 ο Μακάριος και ο Διγενής μελετούσαν το τι δέον γενέσθαι. Το ίδιο το 1953. Ορκίζονται μαζί για τα μελλούμενα της Κύπρου. Τον Γενάρη του 1955 συναντιόνται στη Μητρόπολη Κιτίου στη Λάρνακα και στο Μετόχι του Κύκκου στη Λευκωσία, και συζητούν κρίσιμες φάσεις του Αγώνα. Τον Μάρτιο ξανασυναντιόνται στο Μετόχιο Κύκκου. Μετά την έναρξη του Αγώνα συναντιόνται στον Μέσα Ποταμό, στον Άγιο Νικόλαο Κακοπετριάς και τέλος στην Ιερά Μονή Κύκκου.

Βρίσκονταν συνέχεια σε επαφή και ήταν ομόφωνη η πορεία του Αγώνα. Με τη λύση του Κυπριακού, που δόθηκε βάσει των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, υπήρχε κάθετος διαφωνία μεταξύ τους. Παρόλο τούτο, ο Διγενής διατάσσει κατάπαυση του πυρός, και καλεί τον λαό να παραμείνει ενωμένος με τον Εθνάρχη, ως τον μόνο εκπρόσωπο του λαού, γιατί διαφορετικά πιθανό να προκαλείτο εμφύλιος πόλεμος, οπότε θα διαλύονταν τα πάντα. Ο

δε Εθνάρχη απέστειλε στον Διγενή την ιστορική επιστολή, στην οποία έγραφε:

«Στρατηγέ μου, αισθάνομαι την ανάγκη και το χρέος να απευθύνω προς υμάς εγκάρδιον μήνυμα αγάπης και χαιρετισμόν τιμής, γιατί επικεφαλής της ΕΟΚΑ διεξαγάγετε τον απελευθερωτικόν αγώνα, και τον φέρατε εις νικηφόρον πέρας. Σεις υπήρξατε ο εμπνευσμένος Αρχηγός, ο ακατάβλητος μαχητής και με την δικήν σας βοήθειαν απολαμβάνομεν σήμερα των αγαθών της ελευθερίας. Η Κύπρος θα είναι εσαεί ευγνώμων προς υμάς».

Ο αγώνας της θρυλικής ΕΟΚΑ δεν πήγε χαμένος. Είναι εθνική παρακαταθήκη στην ιστορική πορεία του λαού μας. Πρόκειται για σελίδες δόξας, που αποτέλεσαν την ουσία της ύπαρξής μας. Ο αγώνας συνεχίζεται. Πρέπει να διώξουμε τον εισβολέα,

που καταπατεί τα άγια χώματά μας. Ο αγώνας της ΕΟΚΑ ας γίνει πηγή της δύναμής μας και υπογραμμός στις προσπάθειές μας. Τα παραδείγματα των ηρώων και ιερομαρτύρων μας ας είναι οι παντοτινοί, οι αληθινοί οδοδείκτες. Αν έχουμε θρονιασμένους στο πιο ακριβό θρόνι της καρδιάς μας τον Θεό και τους ήρωές μας, τότε δικαιούμεθα να ελπίζουμε. ■

**Διγενής -
Μακάριος,
1964.**

